СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 129. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 7-го червня, 1937.

VOL. XLV. No. 129. Jersey City, N. J., Monday, June 7, 1937. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ЗА СУДОВИЙ КОМПРОМІС

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Робинсон, провідник демократичної більшости в сенаті, відбувши двогодинну конференцію з президентом Рузвелтом, дав ґазетярам до зрозуміння, що президент уже годиться на певні уступки супроти опозиції до його пляну реформи федерального суду.

Рівночасно сенатор заперечив чутку, котра кружляє по Вашинґтоні, що, мовляв, президент задумує закинути зовсім свій плян реформи суду.

УРЯД ПЛЯНУЄ КАМПАНІЮ ПРОТИ СТИХІЙНИХ НЕЩАСТЬ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав до конґресу посланіє, в котрім домагається створення 7 краєвих аґентур для плянування боротьби проти копотових бур, повеней і посухи.

Сенатор Норис вніс уже в сенаті відповідний проєкт закону, а інший проєкт у цьому напрямі внесено в палаті послів.

ЗАГРАНИЧНА ТОРГОВЛЯ ЗАМОТУЄ РОБІТНИЧИЙ ЗАКОН.

ВАШИНҐТОН.—Підчас дебати над законопроєктом Блека й Конерія про мінімальну заплату й максимальну довжину праці, що ведеться в спільнім конґресовім комітеті, виступила ґрупа членів з домаганням, щоб у законі були поміщені постанови про захорону американських фабричних виробів перед конкуренцією заграничних.

Ґрупа домаґається цеї захорони так завзято, що ця опозиція готова повалити ухвалення цілого закону.

ПОХОРОНИ ЖЕРТВ ПОЛІЦІЙНОЇ МАСАКРИ СТАЛЕВИХ ПІКЕТ.

ШІКАҐО. — Ще одна жертва недільної масакри страйкових пікет під фабрикою „Репоблик Стіл Корпорейшен" номерла в місцевім шпиталі. Цею, семою з черги, жертвою є Гилинґ Джансон, робітник сталевого підприємства Карнеґі-Ілінойс, котрий не був на страйку, але вийшов був подивитися на пікету й попав під поліційні кулі.

У четвер зполудня похоронено при величезнім здвизі народу три жертви цеї поліційної масакри. На похорони зявилися коло 7,000 осіб. Похоронні бесідники таврували поліцію, закидуючи їй стріляння робітників без провокації.

ПРОТИКАМПАНІЯ КОМІТЕТУ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Місцеві робітничі юнії, що покинули Американську Федерацію Праці через рішення недавньої конференції Федерації, стали тепер орґанізувати місцеву раду Комітету для Промислової Орґанізації.

Понад 15,000 членів юнії „Інтернешенел Асосіейшен оф Машіністс", що має в цій околиці 14 відділів, рішили покинути цю орґанізацію й приступити до Комітету для Промислової Орґанізації.

ТАВРУЮТЬ БАНКИРІВ.

ВАШИНҐТОН.—Сенатор Трумен з Мізурі, предсідник субкомітету комітету для міжстейтової торговлі, виступив у сенаті з гострою промовою проти великих американських банкирів. Сенатор закидував банкирам грабіжницькі контракти з залізницями.

Сенатор згадував у своїй промові членів банкирської фірми Морґана, урядовців „Ґаранті Ко.", „Спейер енд Ко.", Ричарда Ґвітнія й Ґарвія Кавча. Він називав їх сулами й закидав їм грабування залізниць.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДКРЕСЛЮЄ МИРОВУ ПОЛІТИКУ АМЕРИКИ.

ВАШИНҐТОН. — Загальну увагу звертає посланіє, котре президент Рузвелт уважав за відповідне вислати на трирічну конвенцію Жіночої Юнії Християнської Тверезости, а в котрім він підкреслює, що Америка стоїть за вдержання миру в світі.

МОРЯЦЬКІ ЮНІЇ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Тут відбулася конференція 13 юній морських робітників в справі боротьби проти комунізму. Конференція постановила повести кампанію за недопущення комунізму до американського корабельного промислу.

Представлені юнії мають коло 250,000 членів.

ПРИСУД ЗА ЗАРУБАННЯ МАТЕРИ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Суд засудив панну Ґлейдис МекНайт та її колишнього любка, Доналда Вайтмена, котрих присяжні признали онодi винуватими вбивства пані Гелени МекНайт, матери дівчини на найвищу кару, на яку він міг їх засудити за вбивство другого ступня, а саме на 29-літню вязницю.

ВИБУХ ҐАЗУ В ЛЕГЕНЯХ ПАЦІЄНТА ПІДЧАС ОПЕРАЦІЇ.

Підчас того, як лікарі шпиталю ім. Джана Гопкинса в Болтиморі оперували карбункул на карку 34-літнього Бенджемина Тейлора і вже кінчили операцію, дався чути гук вибуху: це ґази, вживані до знечулення, вибухли в легенях пацієнта. Пацієнт зараз помер. Помічниці оператора були легко попечені вибухом. Оператор вийшов без ран.

УРЯД ПОВЧАЄ ПРО ОТРУЙНИЙ ПЛЮЩ.

Департамент здоровля стейту Ню Йорк видав брошуру про те, як людям уникати отруйних ростин, як, наприклад, отруйного плюща й сумака, і як лікувати затроєння. Брошурка роздається даром.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД НА ДВІР.

До мешкання власників фільварку в Белзці, пов. Золочів, Марії Ясінської та її брата Мечислава прийшли 5 осіб, між ними один у поліційному однострою, і перевели ревізію. Опісля звеліли обом усісти до авта і повезли нібито на поліцію. По дорозі постріляли їх, кинули до рова, а самі вернулись до двора, де забрали 4,000 зл., 600 долярів і ріжну біжутерію. Поліція розвела за бандитами облаву в цілій околиці.

НОВІ МОНЕТИ Й ПОЧТОВІ ЗНАЧКИ В КАНАДІ.

Канада випустить цього року нові монети від 5 до 50 центів. На одній стороні буде погруддя Юрія VI, а на відворотній стороні такі образці: 5-центова монета матиме кленовий лист, 10-центова рибальську лодку, 25-центова голову карібу, 50-центова канадійську військову зброю.

Також появляться нові почтові значки з головою короля. Спеціяльні коронаційні значки (3-центові) мають портрети короля й королевої.

ПЛЯНИ ЗАБАВОВИХ ЗАВЕДЕНЬ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

Ґровер Ґвейлен, предсідник комітету світової вистави в Ню Йорку, подав до публичного відома плян забавових заведень, що мають повстати на площі світової вистави. Ці забавові заведення мають покривати площу 280 акрів та мати приміщення для 250,000 осіб. Вони будуть поділені на 500 „концесій".

„ГАНЧІРНЯ" У ЛЬВОВІ.

У Львові повстала нова українська фірма „Ганчірня", яка буде займатись орґанізуванням скупу всякого лахміття, а саме: відпадків льняних, конопляних, вовняних, бавовняних і т. зв. „шренду". Фірма „Ганчірня" має намір скуповувати лахміття за посередництвом Повітових Союзів, які мали би бути немов збірницями лахміття для поодиноких кооператив. „Ганчірня" проєктує, щоб кооперативи не тільки скуповували лахміття за готівку, але теж щоби переводили товарообмін.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Подаємо до відома Шановних Читачів „Свободи", що внаслідок страйку персоналу друкарні „Свободи", котрий полагоджено, число з датою 5-го червня 1937-го року не вийшло.

Адміністрація „Свободи".

КОЛИ МІЛІОНЕР ХОЧЕ ЖЕНИТИСЬ.

Подружжя з часописних оголошень зовсім буденна річ. Одначе коли таке оголошення дає до часописів міліонер, виглядає воно на майже неймовірну історію. Один японський міліонер, Йосіякі Накамура, мав увесь свій час так занятий важними купецькими справами та управою своїх фабрик, що не мав зовсім часу підшукати собі жінки. Тоді дав він до всіх японських часописів оголошення, в якому повідомляє, що хоче оженитися з жінкою, яка не булаб старша від 35—40 літ, при цьому мусілаб бути проворна, інтеліґентна і господарна.

Це оголошення мало такий успіх, що Накамура мусів утікати до живця, а поладнання матримоніяльних справ передати своїм кільканацятьом секретарам. Завданням секретарів було впорядкувати всі листи, перевести між ними відповідну чистку і покликати окреме жюрі, яке остаточно мало зладити лісту кандидаток на жінку міліонера. Ціла праця триває вже кілька тижнів і покищо нема надії на швидке поладнання цілої справи, бо щоденно почта приносить цілі стирти нових листів від дівчат і вдовиць, які мають охоту стати міліонеркою.

ТРАҐІЧНИЙ ЖАРТ.

Траґічні наслідки потягнув за собою жарт, якого жертвою впав возний публичної народньої школи у Варшаві, Владислав Вірашко.

Тому кілька днів возний отримав лист, у якім знаходився „декрет", що признавав йому хрест заслуги за совісне виконування своїх обовязків. До декрету був залучений емальований невеликих розмірів ордер. Ущасливлений возний з гордістю парадував, завісивши собі на грудях відзначення.

Тимчасом Вірашка чекало прикре розчарування: шкільний катехит, перед яким Вірашко хотів похвалитися своїм відзначенням, відкрив возному всю правду. Хрест був старою австрійською військовою відзнакою, що не мав нічого спільного з польським відзначенням. Вірашко, довідавшися про те, збожеволів. Дістав нападу шалу. Його примістили в шпиталі.

Слідчий уряд устійнив, що цього каригідного жарту допустилися шкільні опікуни разом з возною Геленою Ліберадзькою. Їх притягнено до відповідальности.

З ДІВЧИНИ ХЛОПЕЦЬ.

Відома легкоатлєтка Софія Сментек у Варшаві піддалася хірурґічній операції, яка зовсім удалася. Наслідком того панна Сментек вийде незабаром зо шпиталю як Станислав Сментек.

ПРИНЯТТЯ АМЕРИКАНСЬКОГО АМБАСАОРА В ПОЛЬЩІ.

Президент Польщі, Ігнац Мосціцький, приняв у себе на авдієнції нового американського амбасадора, Антона Біделя. Цьому принятті польський президент старався надати дуже сердечний тон. Зі свого боку амбасадор заявив, що Америка відноситься добре до польських еміґрантів, що виїхали до нового світу, і радіє, що вони стали льояльними горожанами Америки.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ГРАБУНОК.

Славну бібліотеку Київо-Печерської Лаври з цінними рукописами й дуже рідкими друками большевики рішили продати на публичнім торзі в Злучених Державах Америки. Разом з книжками піде на продаж багато священних мистецьких предметів, забраних по церквах і манастирях України, що являються неоціненим історичним скарбом.

ЩО ДІЄТЬСЯ ПО НАШИХ СЕЛАХ.

Упадок обичаїв і здичіння молоді переносяться широкими хвилями з міст на села. Бійки, стріляння, розправа ножами по спокійних колись наших селах — на денному порядку. В Рогатинщині був такий випадок: Селом Журів переїздив ровером студент із Григорова, Богдан Булка. На дзвонення переходячий парубок не уступився з дороги, так, що роверист його потрутив і нібито вдарив. Коли згодом студент вертався тою самою дорогою, напали на нього 5 кревняків потрученого і ножами тяжко його покалічили. Покликаний лікар з Букачовець, д-р Мирослав Комарянський, ствердив три колені рани на плечах і одну рану в животі. В грізному стані відставлено пораненого до шпиталю у Львові. Треба признати, що старше громадянство Журова осудило виступ ножівників з обуренням.

СМЕРТЬ 10-ЛІТНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ХЛОПЦЯ ПІД КОЛЕСАМИ ПОТЯГУ.

В середу, коли тисячі едмонтонців (Канада) раділи в день коронації, в домі Михайла Шарика скоїлася жахлива траґедія. У вівторок пізно ввечір пані Шарик знайшла тіло свого 10-літнього сина Роберта страшенно розчавлене побіч коліс залізничого ваґона на залізничім подвірю в Калдер.

Вернувшися зі школи в 4-тій годині, хлопчина пішов поглянути за коровами на пасовищі недалеко залізничого шляху. Коли хлопець не прийшов на вечерю, батьки почали його шукати. Корови були на звичайнім місці, але хлопчини не було. Коли стемніло й дитини не відшукали, повідомлено поліцію. Щойно пізно ввечір пішла мати з ліхтарнею здовж залізниці і знайшла змасакроване тіло хлопця побіч ваґона. Є здогад, що хлопець перелазив попід ваґоном на другий бік треки і в тім часі ваґон рушив з місця, розчавлюючи хлопчину.

БОРОТЬБА В ТЕМРЯВІ

МОСКВА.—Совєтські часописи далі горячково шукають „ворогів народу". Часопис „На страже", що є офіційним орґаном Осоавіяхім, себто військової орґанізації, якої завданням є виховувати цивільне совєтське населення для мілітарної оборони краю, помістило статтю, в якій отверто накидається на свої центральні власти і каже, що навіть у найвищім командуванню Осоавіяхім загніздилися вороги народу, шпигуни і саботажисти. Головно у відділі легкопаднім і ґлайдерськім, говорить „На страже", в останніх часах можна було запримітити багато випадків, які виразно вказують на саботаж. Подібні закиди робить офіційний орґан совєтської армії „Красная Звезда", який закидає високим офіцирам червоної армії, головно з України, Приволжа і Кавказу, що не слідкують так як треба за „ворогами народу". А інші ґазети закидають „Західньо-сибірському ґеольоґічному тростові", що його інжиніри-саботажисти навмисно вертіли нафтові шиби в таких місцях, у яких ніяк не можна було сподіватися нафти. Супроти цього нанесли державі шкоди на 1,300,000 рублів.

САБОТАЖ У СОВЄТСЬКІЙ ПРЕСІ.

МОСКВА. — Московська „Правда" домагається чистки в друкарських заведеннях совєтських часописів, бо каже, що дуже часто друкарі поповнюють саботажі і перекручують слова так, що вони компромітують совєтський режім. Ось в одній провінційній ґазеті поміщено промову Ворошилова в якій він між іншим сказав, що „під проводом Сталіна край іде від одної побіди до другої". А друкарі перекрутили, що „під проводом Сталіна край іде від одної біди до другої". Ніби через помилку викинули „по" і зміст набрав контрреволюційного характеру. За те „Правда" накликує уряд до чистки.

ПОЛЯКИ РОБЛЯТЬ НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ ЦЕРКВУ.

ВАРШАВА. — Поляки стараються тепер вбити клин в українську греко-католицьку церкву, висуваючи твердження, що серед греко-католиків є також багато поляків. У тій ціли вони навіть видають по польськи часопис, названий „Греко-католік", у якому стараються переконати українців, що хоч вони є греко-католицького обряду, то проте вони мусять бути поляками. В одній зі своїх статтей цей „Греко-католік" посувається ще далі і пише: „Завести двомовність у всіх греко-католицьких дієцезіях та в їх церковній орґанізації. При кожній повинен бути іменований єпископ-суфраґан польської національности, який репрезентував би польські національні і мовні права в дієцезії. Всі пастирські листи, оповіщення, обіжники і розпорядки виходили би двома мовами: руською і польською".

ЯК ВИХОВУЮТЬ ПОЛЬСЬКІ СВЯЩЕНИКИ ПОЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ.

ВАРШАВА. — Недавно вийшла друком книжка польського священика Ґрабовського, яку він розіслав також по краєвих українських редакціях, затитулована „Христос у душі дитини". В одній, надрукованій там проповіді, що обговорює любов до батьківщини і призначена на час реколекційних наук для дітей, є такі уступи: „Львів, від віків польське місто, знайшовся в 1918 році у великій небезпеці. На те місто напали українці, щоб його відібрати. Українці напали несподівано і мали велику силу. Заки прийде поміч, Львів готов упасти... Тоді то в тій небезпеці шкільна молодь зірвалася і станула до боротьби... Дівчинко, хлопче, як би ти був у Львові в 1918 році, то може йти разом з іншими був би пішов на ворога з карабіном у руці".

КРАВ, ТА ДОБРЕ НЕ ХОВАВ, І ПОКАРАЛИ.

ЛЮБЛИН. — В люблинськім суді закінчилася розправа проти польського судді Ґонсьоровського, що довгі роки побирав від людей хабарі і за те увільнював їх від кари. Разом з ним судили також прокуратора Соколовського, з яким цей суддя ділився хабарами, і жида Берґмана, що був у цьому посередником. Першого засудили на 8 місяців, другого на 4 і пів року, а жида на 7 і пів року тюрми. Найгірше скропилося таки на жиді.

ЖЕНЯЧКА КНЯЗЯ ВІНДЗОРА З ПАНЕЮ ВОРФІЛД.

МОНТ (Франція). — Князь Віндзор, бувший анґлійський король, який уступив з трону, бо не хотів зректися жінки, котру кохав, звінчався 3 червня ц. р. з нею у приватній палаті в містечку Монт, у Франції. Після того молода пара, видавши комунікат з проханням, щоби преса тепер лишила їх у спокою, до якого вони тепер, як приватні люди, мають повне право, виїхала до Австрії на медові місяці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОНСУМЕНТ ВОРУШИТЬСЯ

Ті ґрупи іміґрантів, що ще в старому краю знали кооперативи консументів, і, стараючися потім перещіпити їх на американський ґрунт, стрічалися з невдачами, останніми часами побачили велику переміну в американському житті. Від яких чотирох років, себто від часу, як тут утвердилася депресія, зросло зацікавлення справами консументів (споживачів). Досі ще справді ніколи не було в Америці такого запалу для цеї справи.

Проявляється він у кількох напрямах. Передівсім у розвою кооператив консументів, а головно таких кооперативних крамниць, які іміґранти вже знають із старого краю.

Другий прояв того самого зацікавлення інтересами консумента вже має мало спільного з европейськими рухами. Це вже рух чисто американський; чогось подібного деінде майже нема. Для нього ще навіть нема відповідної назви. Є це служба захорони споживачів перед усякого роду обманами, несправедливими реклямами, вимогами зависоких цін, тощо. Піоніром на цім полі була орґанізація „Консюмерс Рісерч", котра дає своїм членам довірочні поучення про ріжні товари. Ця орґанізація має нині 50,000 членів. Кожний член платить до орґанізації 2 доляри на рік, а вона за це удержує цілий штаб технічних знавців, котрі роблять розсліди над ріжними товарами, та редакторів, котрі подають ці вісти неперіодичним видавництвом.

Минулого року повстала ще одна така орґанізація, „Консюмерс Юніон оф Юнайтид Стейтс", котра поклала собі за завдання повчати своїм правильним місячним видавництвом, „Консюмерс Юніон Ріпортс", консументів з найнижчими приходами про внутрішню вартість усякого товару. Не зважаючи на те, що орґанізація ще не існує півтора року, вона вже налічує 40,000 членів.

Неменше цікавим і оригінальним рухом консументів є так звані „мейл-ордер кооперативс." Того роду орґанізації, як видно з назви, мають на цілі доставляти товари через почту кооперативним способом; зчасом вони стали продавати не лише товари й не-членам і не лише через почту, але й у крамницях. Цей рух звязався з робітничими юніями й продає лише товари, вироблені юнійною працею.

Накінець четвертою струєю, що повстала найпізніше, є так звані закупні клюби („байинґ клобз"). Їх стали орґанізувати звичайні кооперативи, але нині вони вже самостійні й начисляють тисячі. Деколи вони звязані з приватними підприємствами, але й тоді вони причиняються немало до розвязки цих питань, які виринають перед кожною людиною в цих модерних часах, як вибирати з маси ріжних товарів добрі щодо якости й дешеві щодо ціни.

БОЛЬШЕВИК ПРО БОЛЬШЕВИКІВ

(Для „Свободи" з Парижа).

Старий член московської компартії Кибальчич, відомий іще з передвоєнної революційної діяльности, займав ріжні відповідальні становища в СССР. Минулого року опинився в протисталінській опозиції, розірвав із советською владою і якось дістався за кордон. Тепер видав він у Парижі французькою мовою брошуру під заголовком "Destin d'une revolution". (Доля одної революції), де описує положення в советському Союзі. Тут подаємо деякі інформації з цієї брошури.

Большевики дуже похваляються тим, що нібито вони „розкріпачили жінку з пут деспотичного буржуазного устрою". В московських ґазетах часто можна читати ідилічні описи життя „щасливої" советської жінки; мовляв — вона й вільна, і рівноправна, і матеріяльно забезпечена, ну, й, звичайно мусить усі ці „блага" завдячувати „велікаму Сталіну"... Кибальчич відслонює цю урядову брехню червоних сатрапів та подає яскравий малюнок дійсного побуту советських жінок. Ось що він, між іншим, пише в цій справі:

„Надзвичайно низька оплата праці в СССР змушує жінок полювати за добре плаченими та забезпеченими посадою в партії, урядах чи армії чоловіками. Захована проституція (офіційну советська влада нібито „скасувала". — Наша примітка), **до якої жінки змушуються конечністю, щоб дістати якусь працю в установі чи державному склепі, просто не піддається обчисленню! Проституція існує в усіх містах — Москві, Ленінґраді, Києві, Одесі і т. д. Вона не виявляється так назверх, як в Европі, але зате ще жахливіша. Вона не підпорядкована ніяким адміністраційним приписам та знаходиться під доглядом спеціяльних комісій, які мають необмежену владу над нещасними жінками. В містах періодично влаштовують масові облави, після яких тисячі й тисячі жінок висилають або на північ, або на Сибір. Тут ці нещасні гинуть під терором советських начальників та поліцаїв, що не забувають їх попередньо використати для своїх „любовних" розваг"...**

Мешкальна кріза та брак готелів — оповідає далі Кибальчич — причиняються до того, що полова розпуста відбувається просто на вулицях (!) Жінки по ночах водять мужчин у темні двори, в пусті коридорі чужих домів, у городи, **навіть у сконфісковані владою церкви,** і тут продають їм свої „принади"... Часті випадки, коли міліція арештує сторожів державних склепів за те, що вони „винаєндовують" на ніч проституткам місця... під дверима! За це саме карають і шоферів, що за плату роблять зо своїх машин „любовні доми" для клієнтів.

Серед жіноцтва дуже великий відсоток самогубств, але влада забороняє про це писати в пресі. Проте серед маси нужденного советського жіноцтва є певна верства, що справді не має причин нарікати на свою долю! Це большевицькі „дами" — жінки й коханки „пролетарських вождів" ріжних ранґ. Ось що пише про цю верству советського аристократичного жіноцтва Кибальчич:

„По містах уже створився чисельний тип жінок-елеґанток, які нічого не роблять, присвячують увесь свій час модам, тоалетам, відвідують театри, концерти, ресторани та чують себе „нещасливими" вже тоді, коли своєчасно не дістають модного журналу з Парижа. Ці жінки вільно їздять за кордон, „відпочивають" на курортах Криму й Кавказу. Вони одягнені в шовки, напарфумовані. Проходжаючи попід руку з партійними урядниками, старшинами чи авіяторами коло брудних, голодних (справді пролетарських) дітей, ці „соціялістичні" пані відвертають безтурботно свої наондульовані голови й сміються".

Взагалі так гучно розреклямованим советською пресою „веселим, щасливим життям" користується тільки меншість. Кибальчич із знанням справи точно вказує на ці упривілейовані категорії вибранців. Це — **„керівні кадри держави, синдикатів, партії, армії, фльоти, апарат ҐПУ, керівники советської промисловости й торгівлі, потім вірні урядові письменники, артисти, адміністратори колгоспів, стахановці й інша робітнича советська аристократія"** (так зв. висуванці. — Наша примітка). Це й є та верства населення, на яку спирається влада. Її чисельність Кибальчич вимірює приблизно на 10 міліонів душ. **„Рештаж, себто до 88% населення, живе в надзвичайно примітивних умовинах, в нужді й бруді; вся ця маса не користується „соціялістичними" благами, зглядно, може робити це тільки незаконно й тайно, ризикуючи небезпеками, до смерти включно** — засвідчує Кибальчич.

А ось його дані про оплату праці советських робітників. Він обчислив, що советський робітник, щоб купити 1 кільо білого хліба, мусить працювати **172** хвилини, тоді як робітник у Парижі тільки **36** хвилин. Щоб заробити на 1 кільо масла, робітник чорнороб у СССР мусить працювати **1,584** хвилини, а кваліфікований **930** хвилин. Французький же чорнороб працює для цього тільки **130** хвилин, а кваліфікований навіть **114** хвилин. Таким чином у СССР працівник змушений витратити **від 5 до 12 разів** більше фізичних зусиль, щоб заробити на певний товар, ніж витрачує закордонний робітник. Як бачимо, ріжниця визиску робітників у „щасливій країні соціялізму" й тих, що перебувають у „капіталістичному рабстві", просто вражальна! В цьому переконався Кибальчич, приїхавши за кордон, і каже в своїй брошурі: **„Чи краще жилося робітникам до революції? Старші люди в СССР твердять (очевидно пошепки), що було таки краще в трьох відношеннях: їжі, одежі та мешкальних умовин".**

Відносно селянства Кибальчич заявляє, що воно після колективізації стало ще бідніше, ніж було перед нею. **„Ніхто з селян не думає прихильно про старий режім, — пише він — і ніхто не бажає його повернення. Але всі з глибокою ненавистю й ворожнечею ставляться й до советської влади. Комуністичні урядники дуже часто гинуть від прямого селянського терору, або від „автомобілевих катастроф" та інших „нещасливих випадків", яких дійсні причини ні в кому не викликують сумнівів... Іншим просто бють пики в темних кутках... Селянство прагне такого устрою, що забезпечував би йому можливість вільно орґанізуватися та господарити".**

Темними фарбами описує Кибальчич ту частину советської молоді, що вже попала під вплив большевизму. Серед цієї частини молоді — каже він — **„не помічається тривалої моральної системи, ніякого свідомого ідеалізму. Вона існує еґоїстичними поняттями. Молоді комуністи поєднюють у собі примітивну байдужність до всього, що їх безпосередньо не торкається, зо звірячим еґоїзмом. Так студент-комсомолець не завагається брутально штовхнути вагітну жінку, щоб самому влізти на її місце до трамваю; він буде провадити вперту боротьбу інтриґ та робити доноси, щоб, наприклад, дістати кращу кімнату. Іноді він не задумається навіть переступити через труп свого товариша, щоб тільки добре влаштуватися в Москві"...**

Але переважна більшість советської молоді залишилася внутрішньо здоровою. Большевицькі впливи її не могли розложити й у масі своїй вона ставиться до режіму неприхильно. Цікаво, що в концентраційних таборах переважає якраз молодь до 30 літ життя. За настроями молоді ҐПУ надзвичайно пильно слідкує й це змушує її назверх маскувати свої почування, симпатії й прагнення. Кибальчич пише: **„Більшість советської молоді енерґійна, сильна, життєрадісна, практична",** витренована **в нужді й голоді, захоплюється спортом і певна в собі. Назверх вона мало культурна, може видаватися, що навіть брутальна, але в ній багато щирости й безпосередности — тільки маскованих советським „стилем"...**

Конечність провадити жорстоку боротьбу за існування змушує молодь бути впертою, а водночас і стриманою. Її прикмети — каже Кибальчич — наближують її до типу американської молоді. Найбільше захоплюється вона технікою, але зрештою з однаковою жадібністю кидається на всі ділянки знання й науки. В останніх роках серед молоді особливо яскраво виявляється прагнення вирватися з сірих, касарняних советських буднів і бодай чимсь прикрасити своє життя. Звідси зявляється більша увага до зверхніх і товариських форм співжиття, бажання краще одягнутися, навіть бути „елеґантним"... У цьому советська молодь орієнтується на закордон. Хлопці й дівчата — свідчить Кибальчич — „намагаються копіювати Европу в одежі й поведінці".

До „казьонної" советської політики та її нудних соціялістичних теорій молодь ставиться з відразою. Всім це остогидло до краю! Політикою „займаються" тільки на обовязкових комсомольських зібраннях. Натомісць існує інтерес до аполітичного, незалежного студіювання ріжних проблем. Для цього в університетських центрах СССР навіть потворилися спеціяльні студентські гуртки. В Харкові студенти видавали рукописний журнал під назвою „Боротьба". Але на цю самоосвітню працю молоді ҐПУ звернуло увагу. Гуртки зліквідовано, а їх орґанізаторів заарештовано та відправлено на заслання. Тепер і цього роду діяльність молодь може провадити тільки нелеґально. Леґальнож вона мусить читати й думати тільки те, що велить їй „ґеніяльний вождь народів"... Кибальчич при кінці вказує, що натиск влади безсильний зломити молодь. Навіть у тюрмах і в концентраційних таборах вона в більшості тримається незалежно і є душею опозиційних супроти режіму настроїв.

В Москві розуміють, що молоде покоління є чуже і вороже режімові. Звідси гістеричні заклики советських ґазет вести енерґійну боротьбу за „душу молоді".

М. Орґанський.

ЩИРІСТЬ І ПРАВДА ПЕРЕД ДІТЬМИ

Часто одна мама скаржиться перед другою: „Маю дитину: спокійне, тихе, тримає чистоту і порядок, добре вчиться, але одну хибу має, з якою не можу собі дати ради — говорить неправду. І звідки воно цього навчилось? Не караю його гостро, все наказую, щоб говорило правду, а воно бреше, і то нераз вигадує такі якісь неймовірні речі, що просто не розумію, звідки взялась та фантазія і на що воно таке вигадує!" Друга мама на це похитує головою, зітхає та й своїм жалем поділиться, що і її Оленка, Славка чи Данко теж часто говорять неправду.

Пішла гостя, з якою ділилась мама своїми жалями. Дитина була свідком тої розмови і червоніла та блідла, коли власна мама перед чужою гостею на неї наговорювала, як то вона говорить неправду. — „Мумусю! Таж я мамусі все правду говорю, а мамуся говорить пані М., що я часто брешу!" Сльози зворушення і жалю крутяться дитині в очах. — „То нічого, любцю, то я так казала про тебе пані М., щоб її бідну заспокоїти, що не тільки її діти недобрі, але ти того перед нею ніколи не зрадь!"

За хвилину дзвінок у передпокою. Служниця йде відчиняти. — „Скажіть, що мене нема дома" — навчає її мама, а мале там у куті тільки здивовано підводить головку і дивиться допитливо на маму: „Нема дома? Алеж мама дома, чому казати, що її нема?" Мама помічає цей допитливий погляд і хоче заспокоїти дитину. — „Я змучена та маю ще багато роботи, а гості знову мені час заберуть; просто їм цього сказати не можна, тому хай Маруся ліпше скаже, що мене нема дома".

Вертається тато з бюра. Мама оповідає йому, що купила собі матерію на суконку: „І знаєш, дуже дешево" — потішає вона нахмуреного тата. Доньця була з мамою у крамниці і до її уважного вушка добре вбилась ціна, що мама по довгому торзі заплатила за матерію, а тут знову цілком щось інше чує. Мама вдоволена, що тато заспокоївся, а вона вже десь тамтих переплачених пару злотих заощадить, і в хаті спокій. Вона не помічає здивованого погляду дитини. По хвилині тато підносить від газети очі: — „Зустрів сьогодні пана Н. Його жінка хвора. Ти зайшлаб, відвідала її, випадає якось, а заразливого вона нічого не має". Мама хмуриться. Не любить вона тої пані Н., але піти треба, бож пан Н. вже нераз робив її чоловікові прислуги і може ще на щось потрібний буде. На ту візиту бере з собою і доню і та бачить, як мама потішає паню Н. та яка з нею мила і привітна.

За кілька днів у хаті авантура. Мама огірчена, доня заплакана, тато за обідом похмурий — доня сказала мамі вперше неправду. І зовсім у тому не було потреби, бож мама її не каралаб за таку дрібну провину. Дитина нічого не розуміє; вонаж тільки хотіла мамі заощадити зайвого хвилювання, бо так її дуже-дуже любить, і тому не сказала правди про свою провину. І така правдомовна до цього часу доня починає поволі говорити неправду. — („Діло").

Х. К.

ЯК У ЯПОНІЇ ПИШУТЬ ПОВІСТИ.

Японські повістярі та драматурґи люблять у своїх творах виводити на сцену багато осіб, так, що часто й самі письменники не можуть визнатися між своїми героями. Недавно в Японії помер славний письменник, що написав 209 повістей. Свої повісти писав він на оригінальний спосіб. Щоби зорієнтуватися серед численних осіб своїх повістей, замовив собі багато ляльок ріжного вигляду та поназивав їх іменами героїв із повістей. Ляльки уставлені були в ряд довкола бюрка і він добре орієнтувався, хоч у деякій повісти виступало і по 200 осіб. Коли який герой помер (у повісти), письменник ставляв ляльку у шафу. Часто, як оповідав письменників слуга, письменник ставав перед якоюсь гарненькою лялькою та говорив голосно: „Чи вже маю вбити тебе, чи ще ні?" Раз відвідав письменника один торговець, коли цей саме кричав до ляльки: „Вбю тебе, вбю тебе!" Торговець думав, що то відноситься до нього — тому втік...

Франк Гаймен.

ЗМАГУН ТІМОДЗІ

(1)

— Са не ке тав! — кричав китаєць-продавець ананасів до нас, а його косі очі кидали блискавками бішености.

— Чого він хоче? — спитався Дік Роджерс, що стояв біля мене, опершись на поруччя корабля.

— Хоче тобі відрубати голову!

Дік Роджерс злякався. Бо він перед хвилиною, як цей продавець ананасів крикливо захвалював свій крам, жартом сказав, що його овочі зогнилі. Тому то китаєць так розсердився. „Са не ке тав!" („Відрубаю тобі голову!") це зрештою в китайців така собі звичайна поговірка та її зовсім не треба брати так траґічно, лише як звичайний краєвий проклін.

Зрештою китаєць кричав щойно тоді, як наш корабель поволеньки став краяти брудно-жовті хвилі ріки Янь-Це та міг бути певний, що мій товариш йому вже нічого не вдіє. А всеж потребував я чимало труду, щоби вспокоїти Діка. Він конче хотів порахуватися з китайцем, тому побіг до каюти по рушницю. Я певно був би злякався, колиб я був не замкнув на ключ нашої каюти, а ключ мав при собі в кишені. Отже Дік біг даремне. Тому я ждав преспокійно, поки він збентежений не прибіг до мене назад.

Якжеж я зчудувався, як Дік прибіг із рушницею у руці. На щастя корабель уже трохи звернув на бік, щоби виминути голяндський корабель, що плив горі рікою. Та то не видно вже було китайця, на якому Дік хотів пімститися, а коли наш корабель знову став плисти просто, Дік уже не міг би був вишукати того китайця, на котрій саме джонці він був, бо на ріці аж кишіло від джонок (човнів). Дік кляв із люти, та ця лють його зараз змаліла, коли я спитався його, як він міг дістати рушницю в руки, коли я каюту замкнув, а ключ маю в кишені. І я зараз показав йому ключ.

— То ти певно забув замкнути, бо двері були щоправда примкнені, одначе не замкнені на ключ.

Я дуже добре памятав, що двері був замкнув на ключ і ще, як звичайно, пробував клямку, чи добре замкнені. Що то могло бути?

Хоч Дік сміявся з мене, а сказав, щоби йшов зі мною переглянути всі річи. На китайських водах поняття власности не дуже то виразне й обікрасти „червоного чорта" (як тубземці зовуть европейців), це, мовляв, для любого Конфуцієвого неба дуже милий учинок. Отже ми пішли до каюти.

На столику стояв мій годинник, а біля нього трохи дрібних грошей. Як ми всіли на корабель, я поклав там ті річи, бо була страшна спека і я здіймив блюзку. Це вказувалоб, що в каюті був не злодій. Дік підійшов до свого портфелю, в якому мав подорожні папери й інші вартісні річи. Перешукав докладно й нараз скрикнув із переляку, а в руці держав пакет анґлійських фунтів стерлінґів. Він пробурмотів:

— Хай мене чорти поберуть, коли я з того всього маю бути мудрий! Вже ріжне бачив я в цій Країни Змія, одначе щоби вломник лише на те вломлювався, щоб мені принести гроші, такого я ще не бачив! Коли він такий, то мусить зійти на діда. Що ти на це скажеш?

Я нічого не говорив. Цього я не міг зрозуміти. Дік порахував гроші та ствердив, що було вісімсот фунтів. Та як іще раз докладно переглянув портфель, знайшов там манюсеньку фіґурочку, не більшу як фасоля. Був це китайський або японський божок, який саме ніби хотів підрізати собі шию. Цю фіґурку мусів хтось покласти до портфелю, рівночасно з грішми, бо Дік сказав, що то не його власність. Ми стали радитися, що тепер робити. Дік радив узагалі не згадувати про все та підіждати, що з того вийде. Я навпаки.

(Дальше буде).

НІМЕЦЬКИЙ РОМАН З НЕДАВНЬОГО МИНУЛОГО УКРАЇНИ

„Світе тихий — краю милий" HAINRICH KOITZ: STILLES LIGHT—GELIEBTES LAND, ROMAN. PAUL NEFF-VERLAG, BERLIN, W. 35, GRAF-SPEC-STRASSE 18) — такий є поетичний наголовок німецького роману з недавнього минулого України, що не без художнього таланту змальовує одну з найвидатніших епох української історії: добу великого революційного здвигу зперед 20 років. Книга ця вийшла недавно в Берліні, накладом Павла Неффа, великого розміру: має 365 сторінок більшого формату. Видана з ґрафічного та друкарського боку дуже гарно та в українському стилю. В чудовій блакитній оправі із синьо-жовтим орнаментом навкруги та золотим тризубом по середині. Зпереду та ззаду тексту дві мапи України: не етноґрафічної, але політичного її поділу під цей час. Вони також виконані в темноблакитному та золотому колірі, бо в таких фарбах бачить автор її український національний прапор.

Написав цю романізовану історію новітньої України в її героїчно трагічній боротьбі за самоозначення та самостійність Гайнріх Койц, німецький публіцист і знавець Сходу Европи, як його характеризує проспект видавництва. Це перший його твір з ділянки красного письменства, присвячений національно-революційному здвигові України, що обіймає незабутню добу: 1917—1920 року.

„Світе тихий — краю милий" — це романізована історія, цікава м. ін. тим, що всі дієві особи тієї доби, про яку в ній згадується, або в кожному разі найголовніші з них, названі 'своїми' власними прізвищами: Андрієвський, Винниченко, Швець, Макаренко, Сальський, Балбачан, Юнаків. Правда, головний герой цих подій, якому присвячений увесь роман — Симон Петлюра, виступає під прибраним іменем: Симон Безручко. Є потім зовсім романізовані персонажі, напр. — Дарія Мартос, жінка героїня цього твору: орґанізаторка жіночого загону кінноти, активна патріотка, найінтемніша приятелька і дорадниця Симона та навіть більше, бо, як в кінці роману виявляється, — трагічна його любка, бо підчас останньої облоги Камянця дарує уому сина — Марка, а сама помирає після породу.

Автор знаменито ознайомлений з фактичним перебігом тогочасних подій. Знає їх топоґрафію. Напр. опис першої битви під Мотилівкою робить враження художнього репортажу коли не учасника, то очевидця цього героїчного прольоґу до протигетьманського повстання. Взагалі тло доби, кольорит подій художньо схоплені, як для чужинця — добре. Й що найцікавіше — без національного субективізму з боку автора. Напр. його симпатії виразно й без застережень на боці української революції. Він добре розцінює окупаційний характер німецького війська у той час в Україні та протиукраїнський напрям політики гетьманського режіму. Розуміється, він цілком на боці протибольшевицької боротьби України й слушно осуджує ті доктринерські елементи серед українців, як напр. лівих есерів або й передовсім — Винниченка. До речі, цей персонаж української революції влучно схарактеризовано як людину партійного та ідеольоґічного догматизму, нездібну до державно-творчої праці в загально-національному мірилі. Таксамо яскраво змальована постать С. Безручка—Петлюри, правда в символічному аспекті. Натомісць інші члени Директорії, без сумніву, ніву, зідеалізовані та перегероїзовані. Це в інтенціях цілого роману — героїчно наставлено, але суперечить дійсності, що тимбільше кидається у вічі, бо вони біоґрафічно докладно описані й можнаб було їх пізнати, колиб автор не назвав їх власними прізвищами. Читача чужинця, що вперше почує ці імена, це не вражатиме, але вражає це українського читача й ослаблює враження від цього цікавого й небуденного твору. Живі особи не пізналиб себе в дзеркалі цього літературного твору. Проф. Андрієвський був би дуже здивований, що йому припала тоді роля доброго ґенія та опікуна революції, проф. Швець, що він залишився в Україні серед повстанців, а дир. Макаренко, що він геройчно загинув у боях під Вапняркою. Правда, автор поховав передчасно також інші дієві особи тої доби, які або живуть ще й досі, або померли вже на еміґрації, напр., полк. Коновальця чи ґен. Юнакова або полк. Балбачана, який був розстріляний, в романі змальовано як найвірнішого приятеля Симона й він загибає в боях під Камянцем.

Ввесь цей твір задуманий та виконаний цікаво: з великими симпатіями до визвольних змагань українського народу, з належним зрозумінням. ретро-й перспективи історії України. Річ тимбільш уваги гідна, що в Европі не багато ще людей, які це розуміють, бо більшість усе ще перебуває під гіпнозою московської великодержави без огляду на політичний її кольор.

Вкінці слід зазначити, що автор добре орієнтується у внутрішніх складних взаєминах серед українського загалу: напр. у справі взаємин між Західньою та Східньою Україною. Оцінює також ролю цього чинника в минулій боротьбі. — (За „Українським Тижнем").

— Ңе знаю, яка найгірша кара повинна стрінути мужчину, який викручується сіном, щоб не оженитися з дівчиною, хоч приобіцяв ій, — сказала якась жінка до Бернарда Шова.

— А я знаю таку кару — відповів Шов — його треба присилувати оженитися!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЗВІДКИ ВОЛО?

Д-р Андре Кроті, відомий лікар-оператор з Коломбоса, в стейті Огайо, виступив на зборах американського відділу Міжнародньої Колеґії Операторів, що відбулися оноді в Ню Йорку, з новою теорією про причини повстання вола.

„Воло", каже Українська Загальна Енциклопедія, це „набряск передньої части шиї внаслідок хоробливого побільшення борлякової залози; причина вола не стверджена певно, мабуть наслідок недостаточної скількости йоду; в деяких гірських околицях панує ендемічно, мабуть з причини недостачі йоду у воді до пиття; лікування: йод і операція".

Д-р Кроті каже, що так звана ендемічна (себто загально поширена) форма цеї недуги появляється в околицях, де вода не має досить йоду („айодайн"), котрий споживає тиреоїдова залоза. З цеї причини загально думають, що ендемічне воло є випливом недостачі йоду. Д-р Кроті виступає проти цеї теорії. Він вказує на дуже цікаве правило думання, коли звертає увагу на те, що навіть якби й так справді було, що йод не дає волу повстати, то з того ще не виходить, що воло повстає через недостачу йоду.

ПЕРВІСНА ПРИЧИНА.

Відкривши цю помилку в думанню (вчені кажуть, у льоґіці), д-р Кроті став шукати справжньої первісної причини недуги вола.

Він каже, що в своїх пошукуваннях первісної причини вола звернув увагу при операціях вола на „маленьке тіло, округле або овальне щодо форми, золотисте щодо барви, котре добувано з мясного матеріялу людського вола". Д-р Кроті переконався, що це „спори", розродні, котрі розмножуються через ріст і поділ. Він дослідив далі, що ці „золоті тільця", як він їх назвав, знаходяться у запасах води, котрі звязується з повстанням вола. Як заприснути такі „спори" собаці, вона теж дістане воло. Він знайшов їх у капусті й переконався, що крілики, годовані такою капустою, з часом дістають воло.

Д-р Кроті прийшов у цей спосіб до висновку, що зла вода це тільки загальна обставина, принагідна для повстання вола, але само повстання вола спричиняє не брак йоду, а приявність певного чинника, цих золотих тілець.

АСЕКУРАЦІЯ ПРОТИ СМЕРТИ БУДИНКУ.

Сенатор Донкен О'Брайен вніс у нюйорській стейтовій леґіслятурі проєкт, котрий тепер уже ухвалений обома палатами леґіслятури й підписаний ґубернатором, отже є обовязуючим законом, а на основі котрого тепер можна буде обезпечуватися проти смертности дому.

Проєктодавець виходить із заложення, що кожний дім, як кожний чоловік, мусить колись скінчити своє життя, себто перестати існувати. Коли люди забезпечують свої родини й приятелів проти страт від смерти, то чому не забезпечуватися проти страт від „смерти" дому?

Таке саме думання можна примінити до хатньої обстанови, машинерії, тощо.

Висловом цеї думки є тепер формальний закон, що дозволяє орґанізувати підприємства для забезпечування людей перед такими втратами.

КОШТИ ОБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА НЕБЕЗПЕКОЮ.

Подають далі проєктодавці цього закону, що забезпечення перед смертю домів буде мати багато постанов, подібних до тих, які примінюється при забезпеченню осіб.

Будуть, наприклад, заведені „кеш сурендер велюс", себто кожний, хто асекурується, буде мати право зректись асекурації за певну готівку. Будуть заведені позички на полісу. Накінець будуть заведені постанови, що як хто виплатить усю вартість свого обезпечення (а це буде виносити 40 літ, бо такий сподіваний вік дають усякому будинкові), він буде могти віддати дім на розвал та дістати повну суму обезпечення.

І так, як є в забезпеченню людини на випадок смерти, таксамо при забезпеченню дому за добрий, здоровий будинок будеться платити меншу премію, а за старий, слабий дім велику премію.

Правила забезпечення в кожній справі однакові.

— Що ви такі схвильовані, пане Крутильський?

— Та я був у зубаря...

— І він вас так схвилював?!

— А так! Подумайте лише: Приходжу до нього вирвати останній зуб, який мені ще остався, а він вам поглянув мені в уста й питається, як це вже є його звичкою:

— Так котрий це зуб болить вас?

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА ТУРИНКА, ПОВ. ЖОВКВА.

Ми нижче підписані, зібрані на спільнім засіданню в салі Народнього Дому в Туринці, пересилаємо Вам через океан щиру подяку за Ваш щедрий дар на народні цілі нашого села.

Довідуємося, що Ви у своїх злиднях на чужині дальше памятаєте про рідну землю і рідне село, і знов зложили дар, про котрий пишете.

Ми маємо в пляні викупити решту коршми. На це потрібно коло 3,000 злотих (коло 600 долярів). Біля третини тих грошей маємо, а решту мусимо роздобути. Ваш дар у великій мірі причиниться до викупна коршми і знищення раз на все того проклятого місця, де колись наші предки свою долю запропастили.

Село наше здезорґанізоване, розбите на ріжні партії і праця народня дуже тяжка. Багато людей не вірить у власні сили і власну здібність до життя. Чекають, аж хтось прийде і поможе створити для нас добробут. Але, на щастя, не всі такі.

Ваші жертви у великій мірі причинилися до відродження нашого села. Праця наша буде успішна тоді, коли з сусідства читальні усунемо коршму. Маємо надію, що при спільній нашій праці усунемо колоди, які кидають нам під ноги „приятелі" зі сходу.

Як відомо Вам, 1922 р. основано в нас споживчу кооперативу „Ощадність", у якої склад членів увійшли люди ріжних переконань. Серед ріжних недомагань і недостач, які нераз мали місце, кооперативна праця посувалась трохи вперед. Кілька літ пізніше відновлено кацапську читальню Качковського, а з нею зачав відживати передвоєнний кацапський рух.

В році 1928 свідоміші зпоміж українців внесли подання про заснування читальні „Просвіти". Перші основні збори відбулися в хаті Варвари Всечко, жінки Стаха. Від того часу ріжні ворожі елементи зчинили крик, що, мовляв, у „русскім" селі Туринці, шириться українська зараза. Зачинають у своїх ґазетах писати ріжні дописи, переповнені всякими лайками і наклепами. Господиня дому, не хотячи слухати того крику, вимовила домівку. Це було причиною, що незадовго читальня припинила свою діяльність.

В році 1933 скликано читальняні збори до кімнати, де мститься „Сметанкова станиця". Вибрано новий виділ, котрий працю в читальні трохи оживив. У той час управа кооперативи „Ощадність" зачала співпрацювати з читальнею „Просвіти" і винаняла від жида Бінстока салю, де колись була коршма. В меншій кімнаті заложено крамницю, а більша саля була як сіни до переходу до склепу і від часу до часу служила іншим потребам читальняним.

В міжчасі провід наших народніх установ зачав думати, як роздобути гроша на будову власної домівки. Зродилася гадка, щоб звернутись до Америки, до своїх односельчан з просьбою про поміч. По отриманню першого листа від Вас, бачучи, що наша просьба має певні успіхи, вибрано Комітет будови Українського Народнього Дому в Туринці, до якого ввійшли: Павло Бішко, Андрій Купецький, Гриць Грещак, Данило Реваґа, Микола Сироїжка й Андрій Кашуба. Все листування поручено Павлові Бішкові. Від того часу почалися старання про свою домівку.

Справа була дуже тяжка, бо всі ліпші місця при гостинці заняті жидами. З великим трудом вдалось купити від Самуїла Бінстока половину коршми, котру кооператива винаймала. Зроблено спільний контракт на кооперативу „Ощадність" і читальню „Просвіти". В більшій кімнаті міститься тепер читальня, а в меншій кооперативна крамниця.

Ми віримо, що легко нічого не приходить, а все здобувається впертою і витревалою працею. Тому і ми будемо всіх сил докладати, щоби працю над освідомленням нашого села повести якнайуспішніше.

Хоч наше село розбите на ріжні частини, ми маємо добру кооперативу, котра належить до перших у повіті. Читальня наша також не зл розвивається. Засновано при читальні гурток „Молодої Просвіти", котрий ставить собі за ціль давати ріжні відчити і реферати для молоді. До нього належить коло 20 хлопців, з провідником студентом Володимиром Скоропадом. Маємо також „Кружок Сільського Господаря" а при Кружку допомоговий фонд, на випадок загибелі худоби.

Всі три товариства мають завдання ширити просвіту між членами, як також піднести господарський рівень села.

На закінчення складаємо сердечну подяку всім жертводавцям, котрі може й не одно собі відмовили, щоб тільки помогти рідному селу і своєму народові.

Це доказ, що ті широкі океани і сильні кордони не ділять нас, бо для нас є одна спільна думка й ідея: **добро українського народу!** Всі листи, всю кореспонденцію і гроші просимо посилати на руки Павла Бішка, голови Комітету.

За Комітет Будови Народнього Дому:

Павло Бішко, голова;
Андрій Кашуба, секретар.

Ця друга відозва наших братів з рідного села Туринки свідчить, що хоч тепер тяжкі обставини в краю, то наші браття не дармують. Чи можна супроти того відмовити їм з Америки тої помочі, якої вони нас просять? Ні! Подаймо їм свою помічну руку тоді, коли тої помочі їм найбільше потрібно. Даймо від себе, хто що може. Жертви можна посилати відразу до села Туринка, повіт Жовква, або для певної евіденції через американських комітетових, які є в постійному контакті з рідним селом і на жадання дадуть кожному ближчі інформації в тій справі.

Їхні адреси такі:

Harry Birban, 107 Ferry St., Trenton, N. J.;

John Bishko, 24 Norfolk St., New York, N. Y.

Непорозуміння.

— На своїм останнім місці були ви 5 літ. Чомуж ви звідти відійшли?

— Бо решту мені дарували.

ЩО ЦЕ ТАКЕ ДАЛЬТОНІЗМ?

Дальтонізм—по українськи нерозпізнавання колірів. Хорий на дальтонізм — сліпий на коліри. Це недомагання ока. Дальтонізм доволі поширений, бо є яких 30 процентів людей, яких очі не розріжняють колірів. Є це переважно мужчини. Повний дальтонізм обіймає всі коліри, а людина, навіщена тим недомаганням, бачить усе лише в відтінках білого і чорного коліру. Та такий загальний дальтонізм буває дуже рідко. В більшості хорий на дальтонізм не розпізнає лише деяких колірів, один або два, або відтінки якогось одного коліру.

Назва дальтонізм*) пішла від ученого, який те недомагання сам на собі справдив, як раз надягав панчохи червоного коліру, а вони нараз виглядали йому сіро.

Людське око уявляє собі якийсь предмет відповідно до того, на яку частину очної сітківки впаде образ, на який дивимося. Коли впаде наприклад на те місце, де до ока входить очний нерв, не бачимо нічого, бо сітківка в тому місці не може приймати образів. Колиж образ упаде на іншу частину сітківки, бачимо образ нормально, в природніх колірах. А на краю сітківки є образ сірого, невиразного коліру. З того виходить, що око не має в усіх місцях однакової сили схоплювання всіх колірів. Також у сутінку або при штучному світлі не може око якслід розріжняти коліри.

Найчастішою прикметою дальтонізму є нездібність пізнавати червоний і зелений колір. Люди, що нездужають на дальтонізм, бачать світ лише в жовтому, білявому, білому та чорному колірі. Інший рід дальтонізму торкається жовтого і білявого коліру і такий чоловік бачить усе лише в зеленому, червоному та сірому колірі. Червоно-зелений дальтонізм буває звичайно вродженим недомаганням, одначе жовто-білявий дальтонізм може бути і вроджений і наслідком якогось очного недомагання.

Крім тих типічних випадків є ще слабші відміни дальтонізму, з яких найчастішим є фіялковий дальтонізм, який виступає звичайно у старих людей, а саме наслідком змін у сітківці, до яких приходить із літами.

Пояснюють дальтонізм ріжними теоріями, а саме, що в сітківці є ріжні нерви, з яких кожний є вразливий на якийсь колір. Та взагалі точно невияснений.

Для ствердження дальтонізму послугуються ріжними способами. Найчастіше так, що досліджуваний мусить вишукати для свого коліру відповідний відтінок із предложених йому до розгляду численних відтінків. Або досліджуваному дають відчитати ріжні букви, видруковані ріжними колірами, які може прочитати лише людина з нормальним зором. Також кажуть розпізнавати колірові світла посеред темряви в ріжних віддалях.

Самособою, що такі спроби важні передівсім для залізничників, де таке очне недомагання моглоб спричинити катастрофи, то взагалі є усіх керманичів комунікаційних засобів.

*) Дальтон Дроп, фізик і хемік (1766—1844). Червоний колір виглядав йому чорнявий, а між ріжними кольорами червоного не бачив зовсім.

МАГАРАДЖА, ЩО ЩАДИТЬ.

Індійські магараджі, як і короновані голови інших країн, мають свої цивільні лісти, свій буджет приватних, особистих видатків. Деякі індійські магараджі передбачують у своїх приватних буджетах велитенські суми грошей, бо приходи дозволяють їм на те. Деякі бідніші індійські князі є скромніші та видають менше на свої приватні видатки. Є теж магараджі дуже багаті з міліонами річних приходів, які є дуже великі скупарі, вони й на свої особисті потреби не видають стільки, наскільки це їм дозволяли би приходи.

Такий скупар це магараджа Мішори. Коли його товариш магараджа Гайдерабаду, має авта зі щирого золота та часто з великим почотом їздить по світі, роздає багаті напивки на всі боки, то магараджа Мішори із скупарства не має взагалі авта.

Англійські часописи, що виходять в Індії, оголосили недавно буджет на рік 1937 магараджі-скупаря як куріоз.

Найбільший приватний видаток у буджеті магараджі Мішори це 25,000 фунтів стерлінґів для його ґвардії та музики. Опісля йде сума 15,000 фунтів на удержання великого звіринця (магараджа, хоч скупар, багато видає на звірята).

Крім того магараджа у своєму буджеті передбачив і суму 15,000 фунтів стерлінґів на закупно нових білих слонів. Магараджа Мішори дуже любить слони.

Найменша сума у буджеті призначена як особисті магараджеві гроші: 1,500 фунтів на ввесь рік. Це доволі скромна сума для людини, що має річних приходів більше як два міліони фунтів стерлінґів. Та магараджа Мішори скромний. Він—видно—найбільшу приємність бачить в ощадности.

Три звичаї.

Яка ріжниця між англійцями, ірляндцями та шотляндцями, коли вони запросили вас на чай?

В Ірляндії подає господиня гостеві цілу цукорничку, коли бачить, що він шукає цукру, і каже: „Прошу!" В Англії господиня сама вибирає кусень цукру і передає його гостеві. Шотляндка питається: „Ви може не досить добре замішали чай".

Чоловік: Чи ти не питалася милкмена, чому на його молоці ніколи нема сметанки?

Молода жінка: Так, і він відповів мені дуже розумно; він приносить повнісеньку баньку молока, то вже нема місця на сметанку!

Ріжниця.

— Отже коняк можна мені пити, пане докторе?

— Пити? Ви про це й не думайте. Коняк повинен бути для вас ліком. Ви мусите його заживати!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (34)

Гурт подорожників з Тарзаном на чолі був знову в дорозі. Та тепер не було вже між ними майора. Ціла команда спочивала в руках Тарзана. Кілька годин вони товклися на возі, запряженім волами, по шляху, повнім вибоїв. Далі вони почали одинцем злізати з воза, переконуючися, що йти пішки значно краще. Ще далі вони наняли індіян, а воза цілком покинули.

Наложивши тягар індіянам на плечі, вони подалися в напрямі гір, що пишно спиналися перед ними до самих хмар. Деколи вони натрапляли на непроглядні яруги, попри які треба було дуже обережно переходити, щоб не скотитися в пропасть. Тарзан цілий час підганяв товариство, щоб ішло скорше, бо він усе ще мав надію переловити грабіжників, що вкрали доументи.

Але Раґлян, що вкрав ці документи, теж не гайнував часу. Тепер він був майже певний, що йому ця експедиція вдасться. Передівсім він мав у своїх руках документи, що вказували про положення затраченої столиці. А далі, він був певний, що його наемники перешкодили дальшій подорожі майора, так, що тепер він лишився без ніякої конкуренції.

Та всетаки, щоби бути цілком безпечним, Раґлян, перейшовши линвовий міст, що сполучував два береги великої пропасти, добув меча і поперетинав линви, на котрих висів цей міст. Місток з гркотом покотився вниз. Раґлян злобно усміхнувся і, звертаючись до своїх слуг, почав знову заохочувати їх до поспіху, обіцюючи їм велику нагороду.